

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

27 верасня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка наведаў у Мінску футбольны цэнтр дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы па футболе НА ЗДІМКАХ падчас наведвання футбольнага цэнтру.

Фота Віктара ГАЛОЧКІ, БЕЛТА.

Паведамляе прэс-цэнтр Міністэрства адукацыі Што, дзе, калі

330 верасня па 7 кастрычніка ў г. Мінску будзе праходзіць міжнародны фестываль прыватных пэдагагічных устаноў.

1-3 кастрычніка на базе Рэспубліканскага цэнтру тэхнічнай творчасці навуцкай (вул. Макаёнка, 12) адбудзецца рэспубліканскі семінар дырэктараў цэнтраў тэхнічнай творчасці.

31 па 10 кастрычніка ў выставачнай зале Нацыянальнага цэнтру творчасці дзяцей і моладзі (вул. Кірава, 14) будзе праходзіць рэспубліканская выстава дзіцячага малюнка "Наш удзел у глабальным руху ў інтарэсах дзяцей".

31 па 13 кастрычніка Рэспубліканскі інстытут прэфесійнай адукацыі праводзіць мэтанакіраваныя курсы для куратараў, выхавальнікаў навуцкай установы "Траектывы і арганізацыя вольнага часу навуцкай установы".

2-3 кастрычніка ў аддзеле дышковых устаноў Рэспубліканскага ўніверсітэта прадпрыемства "Беларусь металургічны завод" у Жлобіне пройдзе пасяджэнне Рэспубліканскага міжведамаснага савета па дышковым выхаванні з парадкам дня "Выкарыстанне асобна арыентаваных пэдагагічных тэхналогій у дышковых устаноўках".

3 кастрычніка тэатр юнацкай творчасці і ўзорны хор "Радасць" Нацыянальнага цэнтру творчасці дзяцей і моладзі будзе вітаць ветэранаў пэдагагічнай працы ў Доме ветэранаў Мінска (вул. Я. Купалы, 21) з нагоды Дня настаўніка.

4 кастрычніка ў Мінскім абласным інстытуце павышэння кваліфікацыі настаўнікаў адбудзецца канцэрт Народнага хору "Радасць" Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва".

5 кастрычніка Міністэрства адукацыі праводзіць пасяджэнне калегіі па пытанні "Аб стане работ па падрыхтоўцы і правядзенні II з'езда настаўнікаў Рэспублікі Беларусь. Справаздача Намесніка старшын аркамітэта Г.М. Дыліна".

5 кастрычніка калектывы Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" выступіць перад пэдагагічнымі работнікамі ІТБ № 24 будучыня ў лекцыйна-контэнтнаму "1 мільярд Беларусі: мяне няма ва ўсім свеце".

6 кастрычніка ў малой зале Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" адбудзецца дэманстрацыйна-азнаёмыя заняткі малалетаў з клуба асобнага росту "СІНГОН".

9-10 кастрычніка ў Мінскім праводзіцца дэкабратычэскіх крос навуцкай сярэдніх спецыяльных і прафесійна-тэхнічных навуцкай устаноў.

11 кастрычніка калектывы Народнага вакальна-інструментальнага ансамбля "Чырвоныя зоркі" Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" выступіць у канцэртна-перадудзельніцкай спартыўнай Вышэйшага прафесійнага вучылішча бытавога абслугоўвання насельніцтва.

11-12 кастрычніка на базе Гомельскага музычна-пэдагагічнага каледжа імя Л.С. Выгоўскага праводзіцца рэспубліканскі семінар-практыкум "Метадычны забеспячэнне прадмета "Метадыка музычнага выхавання".

11-13 кастрычніка ў Нацыянальным дзіцячым аздараўленчым лагэры "Зубраўка" адбудзецца 4-ы рэспубліканскі злет юных выратавальнікаў-пажарных.

12 кастрычніка калектывы Народнага ансамбля "Белая Русь" Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" дзе канцэрт для жыхароў Заводскага раёна сталіцы ў ДК "Аўтазаводзец".

14 кастрычніка ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і юнацтва (вул. Макаёнка, 8) будзе працаваць клуб выхавання дзяцей "Купальніца".

15 кастрычніка ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і юнацтва (вул. Макаёнка, 8) будзе экспанавана выстава мастацкіх работ з фондуса музея Я. Коласа "Пад небам Коласа".

16 кастрычніка калектывы мастацкай творчасці Рэспубліканскага цэнтру мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" выступіць у канцэртна-перадудзельніцкай спартыўнай Вышэйшага прафесійнага вучылішча бытавога абслугоўвання насельніцтва.

17 кастрычніка аддзел адукацыі Наваполацка будзе прымаць удзельнікаў рэспубліканскага семінара інспектараў абслугоўвання, метадыстаў абласных інстытутаў павышэння

кваліфікацыі, членаў савета дырэктараў і дырэктараў вярхоўных школ па тэме "Школа сацыяльнай абароны: ад практыкі да рэалізацыі".

17-18 кастрычніка ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны адбудзецца міжнародная навуковая канферэнцыя "Л.С. Выгоўскі і сучасная культурна-гістарычная псіхалогія".

20 кастрычніка ў Рэспубліканскім цэнтры мастацкай творчасці навуцкай моладзі "Юнацтва" пройдзе арганізацыйнае пасяджэнне клуба "Дыялог" па тэме "Сакрэты поспеху".

23-24 кастрычніка ў Аршанскім пэдагагічным каледжы будзе працаваць рэспубліканскі семінар-практыкум "Сістэмы падыход да метадычнага забеспячэння прадметаў "Асновы пачатковага светаразумлення", "Метадыка выстаўлення пачатковага светаразумлення і экалагічнае выхаванне".

25-26 кастрычніка ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны адбудзецца міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Экалагічныя праблемы Палесся і сумежных тэрыторый".

25 кастрычніка Рэспубліканскі экалагічны цэнтр дзяцей і юнацтва (вул. Макаёнка, 8) праводзіць дэкабратычэскую гульню "Структура і перспектывы бесперапыннасці адукацыі".

Пярэнь чым распачае, яе, гэтым прапанаваным ўдзел у экскурсіі на сумеснае беларуска-германскае прадпрыемства па вытворчасці аўтамабіляў "МАЗ-МАН", якое знаходзіцца побач з каледжам, дзе працуюць многія з яго выпускнікоў.

Як толькі апынуліся на тэрыторыі прадпрыемства, першае, што ўзрула — незвычайная чысціня і парадка, у вочы кінуліся прыгажуня-аўтамабілі розных мадыфікацый і колераў — чырвоныя, аранжавыя, сінія, белыя. У памяшканні вытворчага корпуса — чысціня і ўзорная чысціня. І гэты прыём, што на прадпрыемстве няма прыбыльчыкаў. Рабочыя самі сочаць за парадкам.

Усе, хто прыйшоў на экскурсію, нагоўна, у душы пазыўдросцілі тым людзям, якія тут працуюць. Праўда, работнікаў на прадпрыемстве вельмі мала — усяго сто чалавек. У гэтым велізарным корпусе іх амаль не відаць. Але татальнае чысціню людзей тут збіраюць за год тры тысячы аўтамабіляў. І не абый які! Яны могуць даць фору самым славутым замежным фірмам.

Вось паглядзіце на гэты аўтамабіль, — гаворыць начальнік вытворчасці І. Сакалоўскі. — Па сваіх тэхнічных характарыстыках і камфортабельнасці ён пераўзыходзіць ныват "Мерседэс". Кабіна аўтамабіля абсталявана камп'ютарам і абгарэванымі. Можна стварыць найбольш прыемную тэмпературу паветра. Сядзенне рэгулюецца па вышыню, а яго спілка — па нахіле. На міжнароднай выставе ў Маскве аўтамабілі прысудзілі

АКАДЭМІЯ ПАСЛЯДЫПЛОМНАЙ АДУКАЦЫІ
запрашае педагогаў, бацькоў і ўсіх жадаючых на

аўтарскія курсы па метадыцы
М.А.Зайцава
(навучанне грамадзян, матэматыцы, рускай мовы, англійскай мовы дзецей 3-7 гадоў) і

тэхналогіі калектывага спосабу навування — "Школа дыялога"
У.І.Андрэева (г.Санкт-Пецярбург),
якія пройдуць 16-20 кастрычніка 2001 г.

на адрасе: г.Мінск, вул.Нярасава, 20.
Кошт навування (без працяжвання і харчавання) — ад 14000 (чатырнаццаці тысяч) да 52000 (п'ятдзясяці двух тысяч) рублёў.
Кошт працяжвання — да 2000 (двух тысяч) рублёў у суткі.
Аб удзеле ў курсах просьба паведамаць да 10 кастрычніка 2001 г.
Даведкі па тэлефоне 285-78-55.

Самая юная шахматыстка кантынента — з Беларусі!

Яшчэ адна яркая "зорачка" загарэлася на небасхіле шахматнага спорту. Гэта — удзельніца некалькіх дзіцячых першынстваў Еўропы і свету, дзясяцігодняя Алена Таірава, якая зусім нядаўна заваявала ў Грэцыі сярэд 576 дзяўчынак і хлопчыкаў з 43 краін званне чэмпіёніцы кантынента.

І яе поспехі — невяшадковыя. Два гады таму назад Алена сярэд дзяўчынак, узростам да дзесяці гадоў, заняла пятае месца, а ў мінулым годзе была чацвёртай. Тады яе мінчаншын прысуджана пераможцай міжнароднага першынства ў дзяўчынак і хлопчыкаў з 43 краін званне чэмпіёніцы кантынента. Алена перамагла сёлет у дзёх узроставых групках ад 14 да 16 гадоў у шахматным клубе "Доме культуры" ў Пінску на канцы першынства Беларусі па шахматах, у якім удзельнічала 130 спартсменаў, стаўшы чэмпіёнкай Беларусі.

І свае слова спонсарам — выйграць чэмпіянат Еўропы 2001 года — яна стрымала. Асабіста ўдзячна Таірава генеральнаму дырэктару ААА "Таір" Сяргею Валачковічу, з дапамогай якога ўжо трое год запар ёй удалася выязджаць на чэмпіянаты свету і Еўропы, генеральнаму дырэктару

сумеснага прадпрыемства "Таір" Паўлу Шумітаву, які паспрыў паездцы ў Грэцыю.

Гуляе ў шахматы Алена з пачатку год. Трэнеруецца па два разы ў дзень — ранішай і вечарам, трэнеруецца як у дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву № 11 у праўлення адукацыі Мінгарвыканкама, так і дома. І больш за ўсё ёй падабаецца перамагаць. У яе перамогу на першынстве кантынента свой уклад унеслі многія людзі, і перш-наперш — яе мама Вольга Аляксандраўна, якая першай заўважыла талент дзяўчыны. Затым з маладзёнай шахматыстай прывалі трэнеры Анастас Аліпав, Аляксандр Невядомскі, а ў апошні час — Уладзімір Літвінаў.

Тут варта адзначыць, што асабіста ўдзельніца ў шахматнай ўсёнавуучай удзельніца Мінгарвыканкама Міхал Ціхонюк, які да работ па ўкараненні шахмат у школы ўсё раёнаў Мінска прызначыў дырэктару СДЮШАР № 11 Міхала Ціхонюка. Гэта і прынесла гоўны плён.

Так, напрыклад, у сярэдняй школе № 176 Фрунзенскага раёна, дырэктарам якой з'яўляецца Леанід Абрамаў, аматарам старажытнай гульні выдзелілі спецыяльны пакой. Вучні 1-3 класаў з задавальненнем наведваюць урокі,

Дасягненні

якія выкладае ім трэнер СДЮШАР-11 Мінска Аляксей Іваноў.

Згодна з праграмай, падрыхтаванай СДЮШАР № 11 пад кіраваннем яе дырэктара Міхала Ціхонюка, навучанне гульні ў шахматы разлічана на 36 гадзін на працягу ўсяго вучэбнага года. І будзе вельмі прыемна, калі менавіта з яе дапамогай многія хлопчыкі і дзяўчынкі зробяць свае першыя крокі да вялікай перамогі гонару.

2-7 кастрычніка адно з найбуйнейшых спартыўных мераццяў — Палац Рэспублікі — гасцінна сустрэне удзельніц чэмпіянатаў Еўропы па хуткіх шахматах — прадстаўніц Расіі, Украіны, Арменіі, Ізраіля і, безумоўна, Беларусі. Сярэд іх — асабіста дзяўчына міжнароднага першынства ў дзяўчынак і хлопчыкаў з 43 краін званне чэмпіёніцы кантынента.

Пярэма ўдзел у гэтых спаборніцтвах і 17-гадовая расійка Аляксандра Касцяноўна, якая ў свае юныя гады мае самы высокі рэйтынг (2445), — яна заваявала званне міжнароднага першынства ў жаночых спаборніцтвах і міжнароднага майстра — мужчынскіх. Прысваення звання міжнароднага майстра дасягнула абедзве сястры Надзея і Таццяна Касцяноўны з Расіі, іх рэйтынг — 2327 і 2397.

Найбуйнейшым удзельніцамі будзе прадстаўлена на гэтым чэмпіянаце і Рэспубліка Беларусь: Генрыэта Лагівіла, Раіса Эйдэльсан, Наталія Палова, Ірына Ціхонюкіна, Іна Раманава і іншыя.

Пётр ШУБЯНОК.

Вучань школы — чэмпіён Еўропы

Два дні дакладней 8-9 верасня бягучага года, у польскім гарадку Слава, што недалёк ад Гданьска, працягваўся чэмпіянат Еўропы па трыатлоне. Гульні, якія праходзілі па праграме "Алімпійскія надзеі", сабрали лепшых спартсменаў з 16 краін Еўропы, у тым ліку з Вялікабрытаніі, Славакіі, Польшчы, Расіі, Беларусі і іншых.

Дзесяці спартсменаў розных узроставых груп паказвалі сваё майстэрства і спрыт у зды на вяселі, плаванні і бегу. Пярэма, што лепшым ва ўзростнай групе да 12 гадоў быў вучань 6 "А" класа сярэдняй школы № 1 Драгачына Алег Лякуц. Чатыры кіламетры веласіпеднай гонкі, кіламетр бегу і 150 метраў плавання хлопчык пераадолеў з найлепшымі паказчыкамі. Ён заняў першае месца і атрымаў узнагароду — Дыплом чэмпіяната.

Дарэчы, спорт Алег пасляхова спалучае з вучобай у школе. Ён займаецца ў класе з эканамічнага ўхілам.

Сцяпан СУПРУН.

Плыві, караблік мары!

Чэмпіянат Еўропы па суднамадэльным спорце сярэд малодзых класаў "G" (копіі) адбыўся ў чэшскім гарадку Кромержыш. Чатыры дні ўзору, якія прадстаўлены беларускімі ўдзельнікамі, адзначаны залатымі медалямі і тры — бронзавымі.

Удзельнічалі ў спаборніцтвах спартсмены-суднамадэлісты з 11 краін. 133 настольныя мадэлі самых розных тыпаў: ад старажытных паруснікаў да сучасных, у тым ліку вясельных і навукова-даследчых караблёў, былі прадстаўлены на суд міжнароднага журы, якое строга адназначна кожную мадэль. Асабіста ўвага звярталася на дакладнасць аднаведнасці копіі прадстаўленай па чарцяжах судна.

Суднамадэльцы, як правіла, выбіраюць для сваіх копій судны, якія пакінулі глыбінны след у гісторыі флоту, якія праславіліся ў марскіх бітвах, а таксама адносяцца прыгажосцю.

Удзельнічалі ў чэмпіянаце прадстаўніцы беларускай Алег Хадзько і Дзмітрый Калмакоў. Мадэль нямецкага гідрографічнага судна "Дорнбуш" і нямецкага крыжера "Адмірал Шэр", нямецкага фрегата XVII стагоддзя, грэцкага Брандэнбургскага кур'яства XVII стагоддзя.

Пётр ШУБЯНОК.

Па прыцыпу бесперапыннасці

Днямі ў Мінску на базе дзяржаўнага аўтамабільнага каледжа адбылося пасяджэнне дырэктараў сярэдніх спецыяльных навуцкай устаноў сталіцы і сталічнай вобласці. Скад удзельніцаў быў даволі стракаты — тут прысутнічалі кіраўнікі навуцкай устаноў, а таксама прадстаўнікі прамысловых прадпрыемстваў.

Гэты прыём распачае, яе, гэтым прапанаваным ўдзел у экскурсіі на сумеснае беларуска-германскае прадпрыемства па вытворчасці аўтамабіляў "МАЗ-МАН", якое знаходзіцца побач з каледжам, дзе працуюць многія з яго выпускнікоў.

Як толькі апынуліся на тэрыторыі прадпрыемства, першае, што ўзрула — незвычайная чысціня і парадка, у вочы кінуліся прыгажуня-аўтамабілі розных мадыфікацый і колераў — чырвоныя, аранжавыя, сінія, белыя. У памяшканні вытворчага корпуса — чысціня і ўзорная чысціня. І гэты прыём, што на прадпрыемстве няма прыбыльчыкаў. Рабочыя самі сочаць за парадкам.

Усе, хто прыйшоў на экскурсію, нагоўна, у душы пазыўдросцілі тым людзям, якія тут працуюць. Праўда, работнікаў на прадпрыемстве вельмі мала — усяго сто чалавек. У гэтым велізарным корпусе іх амаль не відаць. Але татальнае чысціню людзей тут збіраюць за год тры тысячы аўтамабіляў. І не абый які! Яны могуць даць фору самым славутым замежным фірмам.

Вось паглядзіце на гэты аўтамабіль, — гаворыць начальнік вытворчасці І. Сакалоўскі. — Па сваіх тэхнічных характарыстыках і камфортабельнасці ён пераўзыходзіць ныват "Мерседэс". Кабіна аўтамабіля абсталявана камп'ютарам і абгарэванымі. Можна стварыць найбольш прыемную тэмпературу паветра. Сядзенне рэгулюецца па вышыню, а яго спілка — па нахіле. На міжнароднай выставе ў Маскве аўтамабілі прысудзілі

з'явіўся новы імпульс — гэты новы навуцкай павані.

Хачелася б, каб так было і ў іншых навуцкай устаноўках. Але для гэтага трэба прыкладзіць намаганні, вырашыць праблем, якія, на жаль, існуюць. Пра гэта гаварылі ў сваім выступленні начальнік упраўлення метадычнага забеспячэння сярэдняй спецыяльнай адукацыі Рэспубліканскага інстытута прадфесійнай адукацыі Ася Пятроўна Канановіч.

Ціпер у сферы адукацыі прытрымліваюцца прыпытку "Адукацыя — праз усё жыццё". Іншы кажучы, колькі жыццё, столькі і вучыцца. Не б'е гэта адзін раз навуцкай на ўсё жыццё. У свеце пастаянна ўсё цяжэй, усё мяняецца і патрабуе ўсё новых і новых падходаў. У сферы бесперапыннай адукацыі ўжо здаўна традыцыйнай сталі курсы павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі, стварэння новых тыпаў вучэбных устаноў.

Але пры стварэнні новых тыпаў навуцкай устаноў недастаткова навукова распрацаваць тэхналогіі рэалізацыі ідэі, — падкрэсліла выступіліца. — Спачатку ствараюць каледж, а ўжо потым думуюць над умовамі рэалізацыі ідэі, над праблемамі тады пачынаюць зместу адукацыі. Такія практыка заганяе.

Калі хтосьці думае, што ў ланцужку бесперапыннай адукацыі гоўным з'яўляецца скарачэнне тэрміну навування ў ВНУ, дык гэта памылковае меркаванне. Гоўная мэта — новы тып спецыяліста. А для гэтага заагда вызначэння шляхі яе рэалізацыі. Аналізуюцца, даследваюцца павінна апрацаваць ідэю. Калі гаворым пра стварэнне новай навуцкай устаноў у інтэраактыўна-СНУ, пра іх узалежванне, то трэба заагда распрацаваць сумесныя планы і праграмы.

Пятруся ЮДО.

Школьнае жыццё

Сімптызацыя асобы вучня — прыклад працяглы і няпросты. Ён складаецца з рэальнага ўплыву сям'і, школы і іншых інстытутаў сацыяльнага асяроддзя. Сімптызацыя асобы вучня ў вясковай школе мае свае асаблівасці. Галоўная роля належыць настаўніку — у вёсцы, дзе ўсе добра ведаюць адзін аднаго, ён нясе адказнасць за лёс дзіцяці перад кожнай сям'ёй. Праз яго душу і сэрца праймаюць не адно пакаленне дзяцей, і так важна ўключыць у кожны пэўны сацыялізацыя, індывідуальнасць, дапамагчы зрабіць жыццёвы выбар, захаваўшы вясковую мільсернасць, натуральнасць у выхаванні пачуццёў, любоў да традыцый вёскі, да прыроды, да людзей.

Сельскае асяроддзе, як якое, значна адрозніваецца ад гарадскога. Асноўныя сацыяльныя фактары, які ўздзейнічаюць на становленне дзіцяці — гэта спецыфіка сацыяльна-эканамічных і культурна-паводных умоў і насаджэння ўспрымальнасці і прыватнасці, а таксама блізкасць да прыроды. Кожны з гэтых фактараў фарміруе як дадатны, так і адмоўны падставы для развіцця асобы, накладваючы свой адблятак на ўсё навучальнае працэс.

Сістэмаўтварэння элементарнага вясковага сацыяльнага асяроддзя сельскагаспадарчай вытворчасці. Станіе сёння, на жаль, пачынае жальна пашырацца. А вясковыя дзеці гэта бачаць кожны дзень, разумеюць, пра заробку бацькоў. Адукацыйны культурны ўзровень апошніх таксама адбірае немалую ролю. На вёсцы людзей з вышэйшай адукацыяй наогул няма. Вельмі часта сям'я дзіцяці аднаго чалавека, расце адзіночна дзіцяці ад сям'і і сям'і ад дзяцей, зніжваючы аўтарытэт дарослага, павялічваючы колькасць ніпуюных сям'яў. Апошні — рост колькасці дзяцей з тых жаўных "группы рыска", дзіцяці няўпэўненых у сабе і з комплексам зніжанага самаацэнкі, з праблемай адаптацыі да цяжкага сацыяльнага асяроддзя.

Школа заўсёды была на вёсцы культурным, стабільным фактарам. І сёння, ва ўмовах выжывання вёскі, яна павінна ўзяць на сабе ролю сацыяльнага гаранта дзіцяці і яго сям'і.

Што рабіць нам, педагогам, у такіх сур'ёзных умовах? Школа заўсёды была на вёсцы культурным, стабільным фактарам. І сёння, ва ўмовах выжывання вёскі, яна павінна ўзяць на сабе ролю сацыяльнага гаранта дзіцяці і яго сям'і. Вёска жыве, пачуццёў ёй усё школа. У гэтым сур'ёзным, напэвае, няма нікага перабывання.

Усе негатывныя праблемы, пра якія гаварылася вышэй, існуюць аб'ектыўна, школа не можа іх змяніць, але мы павінны ўлічваць і максімальна эфектыўна выкарыстоўваць дадатныя моманты. Жыццё дзіцяці ў прыродным асяроддзі і вытворчым асяроддзі, добрае веданне школьнай сям'і і добрыя адносіны з ёй і вясковымі людзьмі, традыцыйныя, каліраваныя стабільнасць у педагогічным калектыве, малая напруга ў вучэбнай працы (яна ў нас — 3—11 вучняў) — усё гэта спрыяе арганізацыі эфектыўнага навучнага і выхавальнага працэсу.

Становішча сельскай школы як адзінай навучнай установы шматразова павялічвае меру адказнасці настаўніка (калі ён не ўсёдапамагае, зразумела) за якасць навучнага і выхавальнага да таго ж вясковага школьна — масавая. Для нашых дзяцей — гэта і літвін, і ляманія, і школа агульнаадукацыйная, і, чого грэх таць, школа для дзяцей, якія адстаюць у развіццё. Неабходнасць асабіста арыентаванага навучнага дыскусіі аб'ектыўна ўмоўна.

Вясковая школа мае больш значны грамадскі статус, чым гарадская. Яна носіць культурны, адукацыйны, інтэлектуальны. Таму педагогу тут лягчэй адбыцца як прафесіяналу. Вясковая школа — моцная і свая традыцыя, адна з якіх — педагогічна творчасць. Тут заўсёды ёсць "зоркі", тыя, у каго вучанца, з каго бліжэй прыклад, каго ўсе "ад малага да вялікага" ведаюць.

Асобна хочацца сказаць пра псіхалагічны мікратып у калектыве вясковых школ. Вельмі цесна пераплітаюцца прафесійныя адносіны з міжасобнымі. Настаўнікі тут — не проста калегі, яны — суседзі па доме, часта звязаны сваяцкімі адносінамі. Цяжка бывае правесці мяжу паміж грамадскімі і асабістымі справамі. І вельмі важна, што вясковая школа вырашае выключную задачу — задаць, якая тычыцца кампенсуючага навучнага і выхавальнага дзяцей

ратуры, у розных віктарыях па гісторыі роднага краю, які ўзбагачаюць іх веды па фальклору, прыродзе, традыцыях беларускага народа. Цікава, змястоўна адбыўся і вясак "Літаратурная Славаградчына", дзе вучні пазнаёміліся з паэзіяй і пісьменнікамі раёна, іх творчасцю, чыталі вершы, урывкі з твораў Каструсы Кірэнкі, Міхаса Стральцова, Віктара Ракава, Алеся Масарэнка, Уладзіслава Рубанава.

На ўроках прыроднага дысцыпліны больш увагі патро-

былі пінжары і "Напчадкаў". Планы іх работы спрыяюць дапамогі асяродку выхавальнага мэта школы.

Наша школа — невялікая, каля 60 вучняў, у мерапрыемствах удзельнічаюць амаль усе. Тут мы заўсёды назіраем добрыя, сардэчныя адносіны паміж самімі дзецьмі: старэйшыя з павага ставяцца да малодшых, хваляюцца падчас іх выступленняў.

Неагнучую ролю ў выхаванні патрыятычных пачуццёў на-

дзеш? "Праца не паганіць чалавека, а корміць, пойдзі вучыцца".

Прыклад і аўтарытэт бацькоў лічыцца важнейшым сродкам выхавання паводы да працоўных людзей, выхавання працавітасці і працаздольнасці.

Галоўныя маральныя заветы беларусаў уключаюць паважлівыя адносіны да людзей ("Бацькоў любі, старых паважай"), добразычлівасць і чуласць ("Пытараў сэрца чужага больш бацькі"), самаахваражанне і любоў ("Пажыў для людзей, пакжыві і для цябе"), дабрыню ("У добрага чалавека заўсёды пяць добрых сяброў"), сумленнасць і праўдзівасць ("Гавары праўду, а гаварыце ў вочы"), гасцінасць ("Прымі падарожнага — сам будзеш у дарозе").

Разумовае этнапедагагічнае традыцыя — гэта традыцыя, галоўнай задачай якой з'яўляецца развіццё разумовых здольнасцей дзіцяці, набываць тэарэтычныя і практычныя веды аб жыццёвых з'явах, чалавечых узаемаадносінах, прыродным асяроддзі. Разумовыя здольнасці чалавечай вартасці ("Па адзёжы сустракаюць, а па разуму праважаноў"). Разумны чалавек — перш за ўсё працавіт. "У разумнай галаве — сто рук", казалі ў народзе. Разумным чалавек не толькі нараджаецца, але і фарміруецца ў выніку ўздзеяння выхавальных фактараў ("Сын — мой, дзі разум у яго — свой"). З маленства дзіцяці пры- вучалі, што веды — важная частка ўмевы, навука — гэта не толькі жыццё, гэта і будучыня.

У мёр неабходнасці, як гэта адбываецца ў сапраўдных жывых, народна-педагагічна проста і натуральна ўводзіць дзіцяці ў свет народнай творчасці. Пэдагагічная культура беларускага народа найбольш значна ўвасоблена ў традыцыйных відах народнай творчасці: працоўнай дзейнасці, рамяствах, святах, рытмах, звычаях, гульнях, прыказках, прымаўках, казках, легендах, паданках, танцах, музыцы, творах вывучэння і дэкарацыяна-прыкладнага мастацтва, архітэктуры, адзення і інш.

Этнічныя традыцыі беларускага народа — гэта традыцыі, якія маюць пэўны адметнасці ў побыце, культуры, мове і перадаюцца праз адзін генералізацыя, рамяства, грамадскія адносіны, агульначалавечыя маральныя заветы. Традыцыі пазнаюцца на працоўнай, сямейнай, грамадскай, рэлігійнай, календарнай.

Этнічныя традыцыі перадаюць інфармацыю аб мове, побыце, ментальнасці, працоўных здатнасцях, спробах этнічнай дзейнасці, ролі сям'і як галоўнага інстытута этнічнай, фальклорнай, рэлігійнай веравання і ўзрулення і інш.

Сямейныя этнапедагагічныя традыцыі ўвабляюць у сабе найбольш выхавальны вопыт беларускага народа, яго пэдагагічныя погляды, якія сфарміраваліся на працягу жыцця папярэдніх пакаленняў. Яны ўмоўна падзяляюцца на традыцыі працоўнага, маральнага, разушовага, патрыятычнага, эстэтычнага, фізічнага выхавання.

Працоўныя этнапедагагічныя традыцыі — стрыжань беларускай сям'і. Яны накіраваны на выхаванне працавітасці, працаздольнасці, умевы, стараннасці, руплівасці, цярплівасці — якасцей, якія вызначаюць ментальнасць беларуса, яго этнічную адметнасць і фарміруюць ініцыялы становішча рысы: маральнасць, пачуццёвы прыгожасць, павагу да людзей і інш. "Працаваць не любіць — чалавекам не будзеш".

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Галоўным сродкам фарміравання патрыятычных пачуццёў з'яўляецца, як і ў фарміраванні пазначальных ужо традыцый, аўтарытэт і прыклад бацькоў. Развіццё патрыятычных якасцей цесна звязана з маральнымі якасцямі, тэмі, які верніць маці. Радзіме, дадзенаму слову.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

Выгадаваць здаровага чалавека, працавітага, здольнага перанесці жыццёвыя цяжкасці, — гэта найбольш прыналежаць да фактараў выхавання.

галоўны сэнс фізічнай этнапедагагічнай традыцыі. Фізічная моц, сіла маюць вартасць толькі тады, калі яны — высокага маральнага гатунку. Фізічна загартоўваць дзіцяці пачыналі з маленства, калі яны вучыліся хадзіць, гаварыць, авалодалі першыя працоўныя навукамі.

Гісторыя ўзнікнення выхавальных традыцый мае глыбокія карані і звязана з першымі маральнымі нормамі паводін людзей як у грамадстве, так і ў сямейным, і ў асабістым жыцці. Развіццё грамадскіх адносін пэўным чынам залежала ад адносін паміж мужчынамі і жанчынамі, а пазней — ад іх адносін у сям'і.

Сямейныя ўзаемаадносіны напачатку пэўным месцам. Бацькі выхавалі дзіцяці ў асяродку прыёму, метаду і сродкаў уздзеяння на дзіця. Бацька, і маці ў беларускай сям'і стараліся карыстацца ўсім вядомымі ім прыёмамі выхавання. Да сродкаў народнага выхавання адносіцца праца, фальклор, гульні, паэзія. З маленства дзіцяці паўтараўся думка пра тое, што ў працы — галоўнае існасць чалавека, ад працы залежыць дабрабыт, утвэрненасць у будучым, што яна — сродак развіцця разумовых, маральных і фізічных сіл чалавека.

У пераглед іншых метадаў выхавання бацькі выхавальнікі навукаў практыкавалі асабістымі вядомымі працамі, практыкавалі як магчыма больш замалюваць пэўныя навука. Калі размова ішла пра дзіцячы ўчынак і паводзіны дзяцей, ужываліся пагрозы, насмешкі, кпіны, а часам — і фізічныя пакаранні.

Красамоўным прыкладам могуць быць урывкі з "Новай зямлі" Якуба Коласа. Бацька Міхал навукае Ясыку-дарэктара, хатняга настаўніка: "А не паслухае каторы (з дзяцей), цягну за вушы на калені! Знойду ласкаваць я адлені. А будзе йшчы шывуны тугі, падгоніць бышчы-шыва папура! — Ствоіла адносіны бацькі да дзяцей выхавальнікі і ў наступных радках: "Як хто падые часам спрычку, стаў на калені і на грэчку".

Важнае месца ў сямейным выхаванні належала фальклору. Менавіта праз фальклор маці і бацька вучылі дзіцяці ўвасабленню, пра жыццё беларускага народа, пра звычкі і абрады бабў і дядуль, аб прыгажосці родных мясцін, аб тых алчавых пытаньнях, які жыццё і смерць, дабро і ліха. Праз творы вуснай народнай творчасці (казкі, прымаўкі, прыказкі, лічылкі, песні, загадкі) дзеці атрымлівалі самыя неабходныя веды.

Мэта логічна з'яўляецца — захаваць свае адметнасці ў культуры, мастацтве, побыце, ідэалы, сям'і. Этнічнасць дзіцяці і падлетка, як працэс іх далучэння да пэўнага этносу праз сістэму выхавальных прыёмаў, метадаў і сродкаў, — найбольш уласны, на наш погляд, спосаб ажыццяўлення гэтай задачы.

Адным з самых галоўных заветаў беларускай народнай педагогікі з'яўляецца выгата, паваннае, клопат, любоў да старых людзей. Асабліва паваннае ў беларускай культуры баба і дзед. Гэта яны — мудрыя даравалі, настаўнікі, выхавальнікі, іх паваннае, наказы, настаўніцкія паказанні з маленства.

Этнапедагагічная спадчына беларусаў, што стваралася, назапашвалася і перадавалася ад пакалення да пакалення на працягу папярэдніх вясцяў, узяў сабой культурна-історыю, сістэму, якая падпарадкоўваецца заканамернасцям сацыяльнага развіцця і этнічнай традыцыі і адчувае на сабе іх уплыў. Разам з тым этнапедагагічныя спадчыны беларусаў з'яўляецца часткай духоўнай культуры, яе лепшых традыцый і звычак.

Таня ГАРЭПКАВА, дырэктар Бірзюскай базавай школы Славаградскага раёна.

Кіруе дзіцячым аб'яднаннем настаўніка Марыя Казлова. Яго новая праграма "Зона клопаты, зона барацьбы, зона п'янерскага дзеяння" патрабуе ад п'янеру актыўнай пазіцыі ў грамадскім жыцці.

П'янер акрэслілі, напрыклад, дзяцей як зону дзеяння... дзяржа, дамы і іх пад'езд, тэрыторыя, якая прылягае да школы. Дзячынікі і хлопчыкі справай і словам заклікаюць падтрымліваць чыстоту ў пад'ездах, берагчы цяпло, займаючы асялезнасць. На гэта скіраваны тэмы гутарак "Твая кватэра пачынаецца з уваходу ў пад'езд" і "У гасцяў у электрычнай лампачцы".

Дзячынікі і хлопчыкі ў чыравана-зеляна-сініх галтышках згодна з праграмай "Дрэва жыцця" вывучаюць сувязь пакаленняў, тэмы былі мові, свае карані. Праграма эфектыўна садзейнічае як самавыхаванню, так і самаадукацыйнаму вучэнню.

Дзячынікі і хлопчыкі ў чыравана-зеляна-сініх галтышках згодна з праграмай "Дрэва жыцця" вывучаюць сувязь пакаленняў, тэмы былі мові, свае карані. Праграма эфектыўна садзейнічае як самавыхаванню, так і самаадукацыйнаму вучэнню.

Дзячынікі і хлопчыкі ў чыравана-зеляна-сініх галтышках згодна з праграмай "Дрэва жыцця" вывучаюць сувязь пакаленняў, тэмы былі мові, свае карані. Праграма эфектыўна садзейнічае як самавыхаванню, так і самаадукацыйнаму вучэнню.

Дзячынікі і хлопчыкі ў чыравана-зеляна-сініх галтышках згодна з праграмай "Дрэва жыцця" вывучаюць сувязь пакаленняў, тэмы былі мові, свае карані. Праграма эфектыўна садзейнічае як самавыхаванню, так і самаадукацыйнаму вучэнню.

Дзячынікі і хлопчыкі ў чыравана-зеляна-сініх галтышках згодна з праграмай "Дрэва жыцця" вывучаюць сувязь пакаленняў, тэмы былі мові, свае карані. Праграма эфектыўна садзейнічае як самавыхаванню, так і самаадукацыйнаму вучэнню.

У сярэдняй школе № 1 Крычава сямикласнік Сяргей Кісель часта бярэ са сваім гармонікам. Справа ў тым, што ён не толькі добра вучыцца, але і актыўна ўдзельнічае ў школьнай мастацкай самадзейнасці.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

А мову абралі родную...

Нядаўна дзяцця наведваў беларускамоўную школу № 68 сталіцы. Цікава калібра крапіна пачынаюць метады "Куналіні" — мусіць, у адным з класаў пачаўся ўрок музыкі. У сямейным навучным годзе займацца ў першы клас прыйшлі толькі 28 чалавек. Яшчэ 20 дзяцей займаюцца ў нарыхтоўчым класе. А ўсё ў школе — 820 вучняў.

Беларуская мова — духоўны свет, духоўнае багацце. Вучні школы абралі не прэстыжную замежную, а выразілі прывапісць сабе дасканаласць вывучэнню роднай беларускай мовы. Пасля летняга адпачынку многія вучні размаўлялі на тэрыторыі. На жаль, няма моўнага асяроддзя. Але вучні імяхуца, каб іх гаворка была прыгожая. Зразумела, тут не грэбуецца рускай і замежнымі мовамі.

Наталія Палікова, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры, арганізавала ў школе літаратурны гурток "Знічка". На яе прапанову адгукнулася 15 вучняў. На занятках гуртка дзеці знаёмяцца з творамі беларускіх аўтараў, якія засталіся па-за праграмай. Гуртоўцы вышукваюць тэматычныя наслення газет, у іх яны спрабуюць сваё піра. Тэмы для заняткаў гуртка прапануе як Наталія Алесандраўна, так і самі вучні.

Школьнікі з задавальненнем падарожнічаюць па Беларусі. Былі на экскурсіях у Дудутках, Паліцях, Міры, Нясвіжы. Такія экскурсіі асабліва абуджаюць любоў да роднага краю. Згадваючы свае ўражанні, дзеці пішуць творчыя работы, замалёўкі. Раскрываюць свае пачуцці, звычкі і вершы. Гуртоўцы пачаюць скласці альбом пра свае падарожжы, пра ўвасабленне і пачуццё.

Мабыць, дзякуючы экскурсіям вучняў асабліва цікавіць старажытная літаратура і гісторыя, слухаючы і вучаючыся, як адзначыла Наталія Алесандраўна, з захваленнем. Новыя вершы абмяркоўваюць калектыва. Такія праца дапамагае ўласніцтвам веды па граматыцы. Напрыклад, дзячынікі пішуць вершы для маленчых дзяцей аб нашай роднай краіне, прысвечаныя прачытаў радкі сябрам і бацькам. Наталія Алесандраўна прадставіла свае паэмы — Надзея Лабанок, Паліку Бой, Ганну Елаву, Ташыню Грыб.

Дзячынікі ўдзельнічаюць у рэальным конкурсе літаратурных гурткоў. Ташыня Гармаза, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры, расказвала, што ў школе ладзіцца літаратурныя вечарыны. Цікава прайшла вечарына, на якой вучні чыталі дзіцячыя вершы Ларыскі Геніюш. Традыцыйна ў школе стаў тыдзень "Спадчына". Кожны клас рыхтуе сваё іскіроўку.

Настаўнік беларускай мовы і літаратуры імяхуца наталііў сваю працу па магчымасці так, каб сумішчы вывучэнне адукацыйнай тэмы з наведваннем знакамітага куналіскага тэатра. Напрыклад, вучаючы творчасць В. Дуніна-Марцінкевіча яны падтрымліваюць пастаноўку імяхуца "Дзілі" на сцэне. Так падтрымлівае плён. Пасляварта вучні і з гэтым "Зніч", які знаёміць з творчасцю сучасных пісьменнікаў.

Кожную сераду перад пачаткам уроку практыкаецца інфармацыйная гутарка. Напрыклад, настаўнік даючы вучням тэму, тэма рыхтуюцца, а потым усе ўдзельнічаюць у абмеркаванні. У такім плане адбылася гутарка, прысвечаная 110-годдзю з дня нараджэння Янкі Лучыны. Наступная прысвечаная 55-годдзю з дня нараджэння Сяргея Закоўківа. Называецца "А мы павінны жыць, любіць і памятаць".

Увогуле тэмы такіх гутарак — самая разнастайная: пра паэзію і пісьменнікаў, аб праблемах, якія хваляюць вучнёўскую моладзь, да Дня маці, да Дня пачынаюць людзей, пра свет, што вакол нас.

Гуртоўцы прапанавалі май ўвазе некалькі вершаў.

Сяргей ЗАБОРОНКА, студэнт БДУ.

Ад радзкіх. Змяшчаем два вершы гуртоўцаў.

Беларусачка

Беларусь — мая старонка!
Рэкі, нывы і лясы.
Смех дзявочы, сэрэбраны,
Залатыя таласы.

Я люблю твае рамонкі,
Буду дзякаваць палыну,
Ветра ціхую тамонку,
Промні Сонца ў зыцні дні.

Я люблю твае прасторы,
Дзіўнай поўныя красы,
Сінявокія азёры,
Птушак мільных таласы.

Беларусь — мая краіна!
Вескі, хаты, смех дзяцця.
Веру: прыблэзе ўсё ж часіна —
Расцвіне ў шчасці ты.

Як мне любіць Беларусь!
Дзе ўзрада, дзе ўсім сваё.
Недарама ўсё ж жывуць
Беларусачкаю я!

Надзея ЛАБАНОК, 9 клас.

Коцік

...Шчэ ён маленчы, але ўжо бойкі.
Бы вервалаз той ён лезе на шпёркі.
Скокіе на эдзілкі, а потым на стол,
Дасіць круглая паўз канату, вакол.

Стойміца — ляжа каток на спачынак.
Сніда яму, што ў дзіцячым краіне.
Тыграў вясёлкі ідзе па раўніне
І, зразумела, ён не крапі!

...Усё ж працягвайся —
Няма нам гульні.

Паліна БАЙ, 8 клас.

Прыярытэты

Знакавыя прыныцыпы

Педагогі сярэдняй школы № 153 сталіцы сваю галоўную задачу — выхаванне сапраўднага асобы — вырашаюць зыходзячы з пэрагу выпрацаваных у калектыве прыныцыпу.

Яны фармуліравалі прыкладна так: не забараняць, а накіроўваюць, не прымушаюць, а пераконваюць, не загадваць, а аргументуюць, не абмяжоўваюць, а даваць магчымасць выбару.

Тут добра ўсёдапамагае, што кожны педагог мае права на свой пункт гледжання, смеласці і на пошук новых ідэй, іх аргументацыю.

Прыкладна ў такім ключы настаўніцкі калектыв сестры даваць адказ на пытанні вучняў.

...Плюс асабісты вопыт

Настаўнікі малодшых класаў, якія арыентаваны на новыя эксперыментальныя падтэхналогіі, утвэрняюць, што эфектыўна адчуваць ад іх будучыню толькі тады, калі выхавальнік мае патрабаванні. Напрыклад, абавязковае выдзяленне спаводзчыка дзяцця настаўніку павінна ў належнай прафесійнай форме.

Яны ўзялі за правіла супрацоўнічаць з калегамі, якія асвой-

ваюць новыя падтэхналогіі ў іншых школах.

Прыклад у гэтым паказвае настаўніца малодшых класаў Галіна Лухта, спецыяліст вышэйшай катэгорыі, з багатым вопытам работы. Галіна Антоўна даволі паспяховая пры правядзенні заняткаў спалучае асобныя элементы эксперыментальных тэхналогій з уласным настаўніцкім вопытам. Скажам, праца ў групах. Галіна

